

Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaava / valmisteluaineiston nähtäville asettaminen

Kunnanhallitus 28.09.2026 § 168
153/10.02.02/2024

Valmistelija

kaavoitusarkkitehti Timo Nenonen, puh. 044 7401410

Taustaa

Siilinjärven kunnalle on laadittu vuonna 2022 maankäyttöpoliittinen ohjelma, jossa on linjattu Yaran kaivos- ja tehdasalueen sekä siihen liittyvien konsultointivyöhykkeiden maankäytön ohjaamisesta yleiskaavoituksella. Ohjelman mukaan kaivostoiminnan alueella rakentamista tulee ohjata siten, että toiminnan ympäristövaikutukset sekä turvallisuusnäkökohdat voidaan ottaa huomioon pitkäjänteisesti.

Yaran Siilinjärven kaivos on Euroopan unionin ainoa toiminnassa oleva fosfaattikaivos. Kaivoksen ja tehdasalueen toiminta on merkittävä osa Siilinjärven elinkeinoelämää, huoltovarmuutta ja työllisyyttä. Kaivoksen nykyinen luvitus mahdollistaa toiminnan noin vuoteen 2035 saakka, minkä jälkeen toiminnan jatkaminen edellyttää uusia aluevarauksia louhinnalle, rikastushiekalle, sivukiven läjitykselle ja teollisuuden sivuvirtojen käsittelylle.

Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaava

Yaran yleiskaava päätettiin asettaa vireille ja osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) nähtäville kunnanhallituksessa 8.9.2025.

Suunnittelualue sijaitsee Siilinjärven kirkonkylän koillispuolella kantatien 75 varrella. Kaava-alue koostuu Yaran nykyisestä kaivos- ja tehdasalueesta, mahdollisista tulevaisuuden laajenemisalueista sekä toiminnan edellyttämistä suoja-alueista. Suunnittelualueen pinta-ala on noin 5 900 hehtaaria.

Yleiskaavan tavoitteena on mahdollistaa kaivos- ja tehdastoiminnan jatkuminen 2060-luvulle saakka sekä yhteensovittaa toiminnan pitkän aikavälin kehittäminen ympäröivän yhdyskuntarakenteen, asumisen, liikennejärjestelmien, luontoarvojen ja muiden maankäyttötarpeiden kanssa.

Kaava laaditaan oikeusvaikutteisena yleiskaavana. Sen tarkoituksena on ohjata alueen yksityiskohtaisempaa suunnittelua ja toimia myöhempien lupa- ja suunnittelumenettelyjen lähtökohtana.

Kaavoitustilanne

Suunnittelualueella ovat voimassa useat Pohjois-Savon maakuntakaavat. Maakuntakaavoissa alue on pääosin osoitettu kaivos- ja teollisuustoimintaan liittyvinä alueina sekä niitä koskevin suoja- ja konsultointivyöhykkeinä.

Valtaosa suunnittelualueesta on yleiskaavoittamatonta. Alueen eteläosassa on voimassa osia Kirkonkylän yleiskaava 2035:stä ja itäosassa Juurusvesi-Kuuslahti -yleiskaavasta. Asemakaava on voimassa vain pienellä alueella suunnittelualueen eteläosassa Jukolan teollisuusalueella.

Kaavatyön tavoitteet

Yleiskaavan tavoitteena on:

- mahdollistaa Yaran kaivos- ja tehdasalueen toiminnan jatkuminen pitkällä aikavälillä
- määritellä kaivos- ja teollisuustoimintojen alueet ja niiden tarvitsemat suoja-alueet
- yhteensovittaa kaivostoiminta asumisen, liikenteen, virkistykseen, maa- ja metsätalouden sekä luonnon- ja kulttuuriympäristön kanssa
- huomioida kaivoksen laajentamisen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tulokset
- turvata alueen valtakunnallisesti merkittävän elinkeinotoiminnan toimintaedellytykset
- luoda suunnitteluperusta myöhemmille ympäristö-, vesitalous- ja kaivoslupamenettelyille

Kaavan keskeinen sisältö

Kaavaluonnoksessa osoitetaan nykyiset kaivos- ja tehdastoiminnot sekä niiden tulevaisuuden laajenemismahdollisuudet. Kaavalla varaudutaan muun muassa:

- nykyisten louhosten laajentamiseen
- uuden Laukansalon louhosalueen toteuttamiseen
- sivukiven läjitysalueiden laajentamiseen Ansanmäessä ja Itäläjäityksessä
- Mustin rikastushiekka-alueen laajentamiseen
- vaihtoehtoisten teollisuuden sivuvirtojen läjitysalueiden toteuttamiseen
- kantatien 75 ja joidenkin muiden liikennejärjestelyjen kehittämiseen
- uusien sähkönsiirtoratkaisujen toteuttamiseen
- kaivostoiminnan pitkän aikavälin aluetarpeisiin

Kaavaluonnoksessa osoitetaan lisäksi asumisen, maa- ja metsätalouden, virkistykseen, luonnonsuojelun, liikenteen sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita ja yhteystarpeita. Kaavaan sisältyvät myös melu-, suoja- ja konsultointivöhykkeet, joilla kaivos- ja tehdastoiminnan vaikutukset tulee ottaa huomioon alueiden käytön suunnittelussa.

Ympäristövaikutuksiltaan merkittäviksi teollisuustoimintojen alueiksi (TT-1) on osoitettu nykyinen rikastamon alue sekä alueet, joille sijoittuu nykyinen kipsin läjitysalue (t-4) sekä uudet, keskenään vaihtoehtoiset teollisuuden sivuvirtojen läjitysalueet (t-1, t-2). Nykyisen kipsin läjitysalueen rajauksessa on huomioitu myös alueen laajentaminen lounaaseen. Kolmas vaihtoehtoinen teollisuuden sivuvirtojen läjitysalue (t-3) on osoitettu suurelta osin selvitysalueeksi (SE). Teollisuuden sivuvirtojen läjittämiseen varattujen alueiden rajaukset perustuvat parhaillaan käynnissä olevaan kipsin vaihtoehtoisten läjitysalueiden YVA-menettelyyn. Kaavaluonnoksessa on osoitettu myös läjittämisen suojavyöhykkeitä (sv-2 ja sv-3), joilla kipsin läjittäminen saattaa rajoittaa maankäyttöä.

Kaivosalueiksi (EK-1) on osoitettu nykyiset louhosalueet, läjitysalueet, rikastushiekka-altaat sekä muut kaivostoimintaan nykyisin jo kuuluvien toimintojen alueet kuten Mustin vesiallas. EK-1-merkinnällä mahdollistetaan myös nykyisten louhosten laajentuminen sekä uusi Laukansalon louhos, Ansanmäen läjityksen laajeneminen länteen, Itäläjäityksen laajeneminen itään sekä Mustin rikastushiekka-altaan laajeneminen itään. Eri kaivostoimintojen uudet sekä laajenevat alueet perustuvat kaivoksen laajennuksen YVA-menettelyssä tutkittuihin vaihtoehtoihin, joita on yleiskaavatyön yhteydessä tarkennettu. Kaivosalueiden tarkempi maankäyttö on määritetty osa-aluemerkinnöillä

ek-1, ek-2 ja ek-3. Läjitysalueille on osoitettu läjitettävien maa-ainesten ylin korkeusasema.

EK-1-alueiden ympärille on osoitettu kaivostoimintojen suojavyöhyke sv-1, jolla louhinta- ja räjäytystyö sekä muu kaivostoiminta rajoittavat liikkumista ja maankäyttöä. Alueelle ei tule yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa osoittaa melulle, tärinälle tai pölylle herkkiä toimintoja. Alueen metsänhoidollisissa toimenpiteissä tulee käyttää jatkuvan kasvatuksen menetelmiä. Laukansalon ja Jaakonlammen avolouhosten kohdalle on kaavaluonnoksessa osoitettu meluntorjuntatarve erillisellä päällekkäismerkinnällä, sillä louhinta- ja räjäytystyö aiheuttaisi ilman melusuojausta lähialueen asutukselle ja loma-asutukselle haitallista melua.

Mustin rikastushiekka-altaan pohjoispuolinen maa- ja metsätalousvaltainen alue sekä Kortteisen ja Pitkälammen välinen alue on tarkoitettu maa- ja metsätalouden harjoittamiseen sekä kaivostoiminnan pitkän tähtäimen laajenemisalueeksi (M-2). Suunniteltaessa alueen maankäyttöä ja harkittaessa uusia rakentamislupia on palo- ja pelastusviranomaiselle, toiminnanharjoittajalle sekä tarvittaessa Turvatekniikan keskukselle (TUKES) varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kaivos- ja teollisuusalueiden ympärille on osoitettu myös muita alueita (M-1, M-3, M-4), jotka on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Kaava-alueen eteläosassa kaivos- ja teollisuusalueiden sekä kaava-alueen ulkopuolelle sijoittuvien Sulkavanniin ja Tynnörisen asuinalueiden väliin on osoitettu keskimäärin vähintään noin 500 metrin levyinen maa- ja metsätalousvaltainen alue (M-4). Kaavamääräys edellyttää, että alue säilytetään puustoisena kaivos- ja teollisuustoiminnan aiheuttaman pölyn ja melun leviämisen estämiseksi.

Kaavaluonnoksessa on annettu useita luontoarvojen turvaamista koskevia kaavamerkintöjä ja -määräyksiä. Kaivos- ja teollisuustoiminnot tulee suunnitella ja toteuttaa niin, että niistä aiheutuva melu, pöly ja tärinä eivät aiheuta merkittävää haittaa luonnonympäristölle. Lisäksi ympäristöhäiriöitä ja -vaikutuksia tulee ehkäistä ympäristön kannalta parhaan käytännön vaatimukset täyttävien toimenpitein ja teknisin ratkaisuin sekä riittävin suoja-aluein. Kaivos- ja teollisuusalueille sijoittuvien lainsäädännön suojelemien luontoarvojen (s-1, s-2, s-3) osalta tullaan tarvitsemaan poikkeuslupamenettelyitä ennen kaavan toteuttamista.

Eri puolille kaava-aluetta on osoitettu nykyisiä asuin- ja lomarakennuspaikkoja omilla aluevarausmerkinnöillä. Myös kaivostoimintojen suojavyöhykkeelle sv-1 sijoittuu useita olemassa olevia asuinrakennuspaikkoja, kaksi toteutumaton asuinrakennuspaikka, yksi olemassa oleva lomarakennuspaikka sekä kaksi olemassa olevaa maatilan talouskeskusta, jotka kaikki ovat yksityisessä omistuksessa. Lisäksi teollisuuden sivuvirtojen läjittämisen suojavyöhykkeelle sv-2 sijoittuu yksi olemassa oleva asuinrakennuspaikka. Näillä alueilla kaivos- tai teollisuustoiminta voi heikentää elinympäristön viihtyisyyttä ja alueiden rakentamisessa tulee noudattaa suojavyöhykkeitä koskevia määräyksiä.

Kaavaluonnoksessa on osoitettu Laukansalon louhoksen ja nykyisen pasutealueen kohdalle ohjeellinen uusi kantatien linjaus. Raasiontielle on osoitettu Jaakonlammen louhoksen kohdalle vaihtoehtoinen linjaus, joka toteutuessaan antaisi enemmän tilaa kaivostoimintojen toteuttamiselle.

Kaivos- ja teollisuusalueiden ympäristöön on osoitettu melualue, jossa kaivos- ja teollisuustoiminnan laskennallinen melutaso ylittää kaavan jossakin toteutusvaiheessa päiväaikaan 55 dB:n ja/tai yöaikaan 50 dB:n

ohjearvon yli. Alueelle ei tule yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa osoittaa asutusta tai muita melulle herkkiä toimintoja.

Vaikutusten arviointi

Kaavaluonnoksen laadinnan yhteydessä on hyödynnetty vuosina 2022-2024 toteutetun kaivoksen laajentamisen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn sekä vuosina 2024-2026 tehtyjen täydentävien selvitysten aineistoa. Kaavatyötä varten on laadittu luonto- ja meluselvityksiä.

Vaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu erityisesti vaikutuksia ihmisten elinoloihin, liikenteeseen, maisemaan, luontoon, vesistöihin, elinkeinoihin sekä yhdyskuntarakenteeseen.

Kaavaluonnoksessa osoitetuilla asuin- ja loma-asuinalueilla sekä kaava-alueen ulkopuolella olevilla olemassa olevilla rakennuspaikoilla asuminen ja loma-asuminen on alustavan arvion mukaan mahdollista tulevaisuudessakin, vaikka kaavan toteuttamisesta aiheutuu erilaisia kielteisiä vaikutuksia. Kaivos- ja teollisuustoiminnan suojavaöhykkeillä liikkuminen ja maankäyttö on kuitenkin rajoitettua. Vaikutusten arviointia täydennetään luonnosvaiheessa saatavan palautteen perusteella ennen ehdotusvaihetta. Yhteisvaikutusten arviointia tehdään ehdotusvaiheeseen, kun kaikki erilaiset vaikutukset ovat tiedossa.

Osallistuminen ja vuorovaikutus

Nähtäville olevaan osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan tuli syksyllä 2025 palautteena yhteensä 6 lausuntoa ja 13 mielipidettä. Kaavoittajan kirjalliset vastineet OAS:sta saatuun palautteeseen ja päivitetty OAS julkaistiin kunnan kotisivuilla 6.5.2026. Mielipiteet ja viranomaisten lausunnot OAS:sta on otettu huomioon kaavaluonnoksen valmistelussa.

Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu järjestettiin 13.8.2025. Kaavatyön alkuvaiheessa 18.6.2025 järjestettiin kunnan ja Pohjois-Savon liiton välinen kokous, jossa käsiteltiin maakuntakaavan suhdetta yleiskaavoitukseen ja todettiin, että voimassa olevat maakuntakaavat mahdollistavat Yaran yleiskaavan laatimisen asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Valmisteluaineiston nähtävilläolon aikana osallisilla on mahdollisuus esittää mielipiteitä ja viranomaisilta pyydetään lausunnot. Palautetta kaavaluonnoksesta on mahdollista antaa myös nähtävilläolon aikana järjestettävässä karttakyselyssä. Nähtävilläolon aikana järjestetään yleisötilaisuus.

Jatkotoimet

Yleiskaavan valmisteluaineisto asetetaan nähtäville. Yleiskaavasta laaditaan lisäksi nähtäville digitaalinen tarinakartta-aineisto, jonka avulla laajaan kaava-aineistoon on mahdollista tutustua helpommin.

Osallisille varataan mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen kaavaluonnoksesta ja viranomaisilta pyydetään lausunnot. Saatu palaute käsitellään ja sen perusteella laaditaan yleiskaavaehdotus. Ehdotus asetetaan myöhemmin julkisesti nähtäville, minkä jälkeen yleiskaava voidaan saattaa kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.

Liiteaineisto

- Osallistumis- ja arviointisuunnitelma
- Kaavaselostus liitteineen
- Kaavaluonnoskartta merkintöineen ja määräyksineen

Päätöksen vaikutusten ennakkoarviointi: strategian mukainen, kaavan vaikutuksia on arvioitu kaavaselostuksessa ja tullaan arvioidaan tarkemmin ehdotusvaiheeseen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää asettaa Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaavan valmisteluaineiston nähtäville sekä varata osallisille mahdollisuuden mielipiteiden esittämiseen ja pyytää kaavaluonnoksesta tarvittavat lausunnot.

Päätös

Hyväksyttiin päätösehdotus.

Kaavoitusarkkitehti Timo Nenonen oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.

Ramboll Oy:n kaavan laatija Juha Riihiranta oli kokouksessa asiantuntijana asian käsittelyn aikana.

Tauko ajalla klo 14.59-15.10.

Keskustelun aikana Katariina Syväys ehdotti asian palauttamista uudelleen valmisteltavaksi seuraavin perustein: "Esitän, että Yaran kaivos- ja tehdasalueen yleiskaavaluonnos palautetaan valmisteluun ja että kaava-aineistoa täydennetään ennen sen etenemistä seuraavaan kaavavaiheeseen, sillä kaavaluonnos on päätöksenteon kannalta keskeneräinen." Perustelut palauttamisehdotukselle on liitetty kokonaisuudessaan pykälän oheismateriaaliksi.

Heikki Jääskeläinen kannatti Katariina Syväyksen tekemää ehdotusta.

Päätettyään keskustelun puheenjohtaja totesi tehdyn ehdotuksen ja kannatuksen. Puheenjohtajan esityksestä päätettiin suorittaa asiassa äänestys siten, että ne jotka kannattavat asian käsittelyn jatkamista äänestävät JAA ja ne, jotka kannattavat Katariina Syväyksen tekemää kannatettua asian palauttamista koskevaa ehdotusta äänestävät EI.

Suoritettua äänestyksessä annettiin 7 JAA-ääntä (Kauko Ylikärppä, Maria Aropelto, Tuulikki Hynynen, Henna Hiltunen, Matti Venäläinen, Heikki Konttinen ja Kari Ojala) ja 2 EI-ääntä (Katariina Syväys ja Heikki Jääskeläinen).

Kunnanhallitus päätti siten jatkaa asian käsittelyä ja päätökseksi hyväksyttiin kunnanjohtajan päätösehdotus.

Katariina Syväys ja Heikki Jääskeläinen ilmoittivat jättävänsä asiasta eriävän mielipiteen. Kirjalliset perustelut eriävälle mielipi-teelle ovat pöytäkirjan liitteenä.